

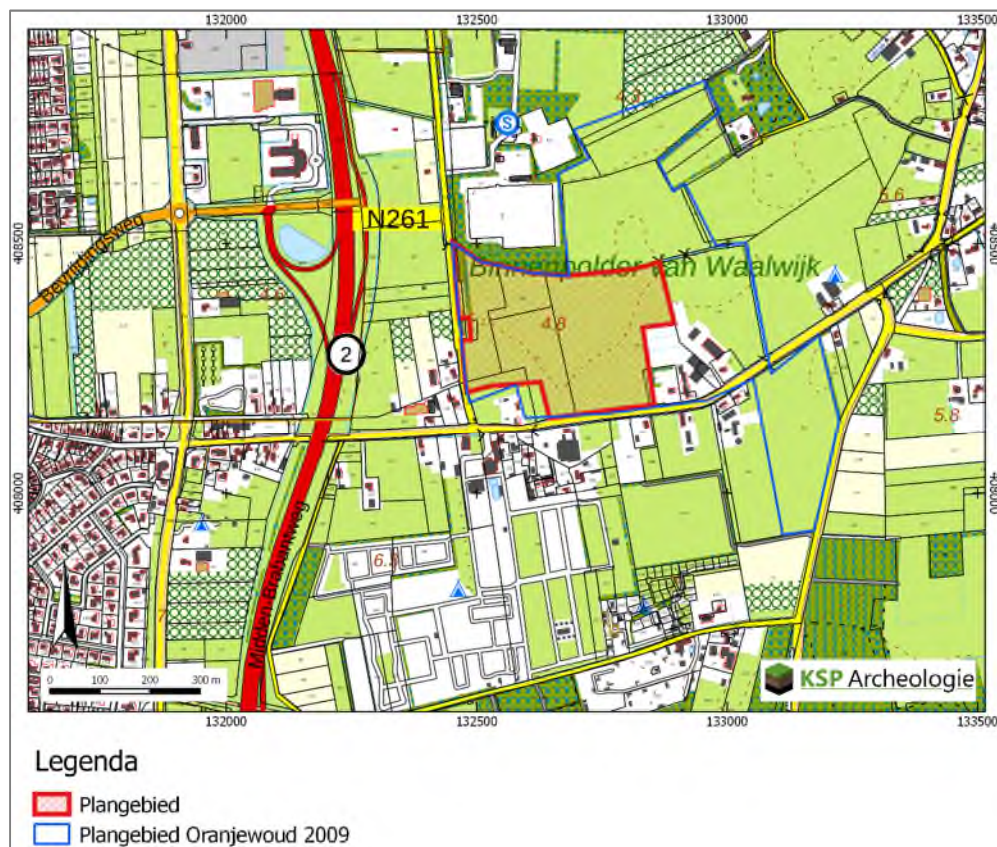
Oplegnotitie archeologie (18311) betreffende het bestemmingsplan Landgoed 't Onthaesten te Kaatsheuvel

Administratieve gegevens

Datum	: 23 augustus 2018
Versie	: 1.0
Status	: Niet beoordeeld door bevoegde overheid
KSP Projectnummer	: 18311
Opdrachtgever	: Eelerwoude, Merijn van Hoek
Uitvoerder/projectleider	: E.A. Schorn (senior KNA Prospector)
Bevoegde overheid	: Gemeente Loon op Zand
Onderzoeksmelding	: 4629778100
Provincie	: Noord-Brabant
Gemeente	: Loon op zand
Toponiem	: Landgoed 't Onthaesten te Kaatsheuvel
Centrum-coördinaat	: x: 132.670 / y: 408.315
Oppervlakte	: Ruim 10 hectare
ISSN	: 2542-7490
Periode uitvoering	: Augustus 2018
Autorisatie	: S.M. Koeman (senior KNA Prospector)

S.M. Koeman

Voor het huidige plangebied Landgoed 't Onthaesten is in 2009 door Oranjewoud (Sophie & Tekens) al een archeologisch onderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 2229171100). Het huidige plangebied lag geheel binnen de contouren van dat onderzoek (Figuur 1).

Figuur 1: Ligging van het huidige plangebied t.o.v. van het plangebied uit 2009.

Hoewel de resultaten van het onderzoek uit 2009 nog betrouwbaar lijken, is geadviseerd (Van der Roest 2017) om het archeologisch onderzoek te actualiseren naar de huidige situatie ten opzichte van de situatie uit 2009.

Voor dit onderzoek zijn ter aanvulling de volgende bronnen geraadpleegd:

- Actualisatie van de archeologische waarden- en verwachtingenkaart en maatregelenkaart van de gemeente Loon op Zand uit 2017.
- Archeologische Monumenten Kaart (AMK) (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Archeologische onderzoeken en vondstmeldingen uit het Archeologisch Informatiesysteem (archis.cultureelerfgoed.nl);
- Archeologische rapporten (archis.cultureelerfgoed.nl en easy.dans.knaw.nl);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (via ah.arcgisonline.nl/ahnviewer);
- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Turfdatabank (via geoloket.provincieantwerpen.be)
- De Bont, C., de (1993). 'Al het merkwaardige in bonte afwisseling'. Een historische geografie van Midden- en Oost-Brabant. Stichting Brabants heem, Waalre.

Volgens het onderzoek uit 2009 lag het plangebied binnen een zone met dekzandruggen. De huidige geomorfologische kaart geeft aan dat het plangebied binnen een zone met dekzandwelingen (code L51) ligt. Uit het AHN (kon nog niet geraadpleegd worden bij het onderzoek uit 2009) blijkt, dat het plangebied relatief laag gelegen is en van het zuiden naar het noorden toe afloopt van ongeveer 5,3 m naar 4,3 m +NAP. Het gebied met dekzandwelingen ten zuiden van het plangebied ligt ruim een meter hoger (op 6,3 m +NAP).

Volgens het onderzoek uit 2009 werden er binnen het huidige plangebied laarpodzolgronden verwacht met een grondwatertrap VI. Volgens de huidige bodemkaart komen er binnen het plangebied inderdaad laarpodzolgronden voor met grondwatertrap VI, waarbij daarnaast in de ondergrond een gerijpte oude kleilaag aanwezig is, die minstens 20 cm dik is.

Volgens het onderzoek uit 2009 gold voor het huidige plangebied een lage verwachting op grond van de indicatieve kaart archeologische waarden (IKAW). Deze is in het onderzoek gespecificeerd, waarbij vooral sporen worden verwacht uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd, waarbij het theoretisch mogelijk is dat op het dekzand, dat is afgedekt geweest met veen, vindplaatsen aanwezig zijn uit het Laat-Paleolithicum tot de Bronstijd. Daarna trad veengroei op als gevolg van vernatting. Indien geen veengroei heeft plaatsgehad in het plangebied kunnen op het dekzand vondsten uit alle perioden voorkomen. Volgens de huidige archeologische waarden- en verwachtingenkaart en maatregelenkaart van de gemeente Loon op Zand geldt voor het plangebied een middelhoge archeologische verwachting en ligt het plangebied in een archeologisch waardevol gebied 4. Dit betekent dat bij bodemingrepen groter dan 5000 m² en dieper dan 50 cm archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Volgens het bestemmingsplan Landgoed 't Onthaesten geldt voor het plangebied alleen een enkelbestemming en rust er geen dubbelbestemming archeologie meer op vanwege het onderzoek uit 2009.

Bij het onderzoek uit 2009 was in één boring een tussenlaag met veenbrokken aangetroffen, wat erop duidt dat er sprake is geweest van veenvorming en mogelijk veenwinning. Binnen het huidige plangebied zijn vanwege de toenmalige lage verwachting slechts twee boringen gezet.

Voor dit onderzoek zijn ook enkele onderzoeken bekeken in directe omgeving van het plangebied, die bij het onderzoek van 2009 niet zijn meegenomen dan wel nog niet beschikbaar/uitgevoerd waren. Daarbij is vooral gekeken naar onderzoeken waarvoor geldt dat de landschappelijk situatie, vooral de

geomorfologische, overeenkomt met die van het huidige plangebied. Uit de onderzoeksmeldingen 2175769100 en 2308949100 blijkt (beide op ca. 200 m ten westen van het plangebied), dat er waarschijnlijk veenwinning heeft plaatsgevonden (mede gebaseerd op De Bont 1993). Uit onderzoeksmelding 4011535100 blijkt (ligt op ca. 800 m ten noordoosten van het plangebied), dat er een laag van tenminste 50 cm humeus zand aanwezig is dat als een enkeerdgrond is geclassificeerd en dat in de ondergrond leem aanwezig is (zorgt voor natte omstandigheden). De overgang van het humeuze pakket naar de zandige C-horizont is scherp, waarop geconcludeerd wordt dat het gaat om een ophogingslaag met een recente oorsprong of die recent is verstoord. Uit onderzoeksmelding 4571238100 blijkt (ligt op ca. 300 m ten zuiden van het plangebied), dat hier de bodem deels is verstoord en waar dit niet het geval is dat er een ca. 50 cm dik plaggendek is aangetroffen met daaronder deels resten van een podzolbodem. De top van de Brabantse Leem is aangetroffen tussen 60-125 cm -mv.

Volgens de Turfdatabank heeft het plangebied geen onderdeel uitgemaakt van het gebied waar veenwinning heeft plaatsgevonden. Maar als je naar de kaart van De Bont (1993) met de hoogmiddeleeuwse ontginnings- en bewoningssporen in het landschap van de Beneden-Langstraat kijkt, dan lag er op de zuidgrens van het huidige plangebied (huidige Van Haestrechtstraat) de turfvaart van 's Gravenmoer naar 's-Hertogenbosch. Het gebied ten noorden van de turfvaart (het huidige plangebied) bestond vooral uit een smalle strokenverkaveling, die kenmerkend is voor veengebieden.

Dit in combinatie met de hierboven beschreven onderzoeksmeldingen maakt het aannemelijk dat het plangebied toch onderdeel uitmaakte van het veenontginning/winningsgebied. Hierdoor kan het ontstaan van de zogenaamde enkeerdgrond/plaggendek, in het relatief laag gelegen en relatief natte landschap (mede door een kleilaag in de ondergrond) waarbinnen het plangebied ligt, worden toegeschreven aan de agrarische ontginning en veenwinning. Het veen veraarde of was wegegraven, waardoor de gronden ongeschikt of de laag gelegen gronden te nat waren om akkerbouw te bedrijven. De schrale zandgrond kon omgewerkt worden tot goede landbouwgrond als deze werd vermengd met de bovenste laag van het veen (bonkaarde of bolster genoemd). Als brandstof was deze laag niet geschikt en werd daarom apart gezet en later vermengd met het zand. Het mengsel staat bekend als dalgrond. Dit verklaart ook de vrij homogene opbouw van de enkeerdgronden in het plangebied en het veenontginningsgebied. Het zijn geen gronden die door jaarlijkse plaggenbemesting in de loop der eeuwen zijn ontstaan, waardoor er sprake is van een duidelijke differentiatie in het plaggendek bestaande uit een Aap-horizont en een daaronder gelegen Aa-horizont met daaronder eventueel nog een begraven Ahb- dan wel Apb-horizont.

Op grond van de hierboven gebruikte geactualiseerde gegevens en de herinterpretatie van de landschappelijk situatie binnen het plangebied is de kans klein dat er binnen het plangebied archeologische vindplaatsen te verwachten zijn. Eventueel aanwezige vindplaatsen van jagers-verzamelaars vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum zullen door de omwerking van het dekzand zijn verdwenen. Voor vindplaatsen van nederzettingen vanaf het Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen was het gebied te nat, waardoor veenvorming optrad. Door de ontginning/veenwinning in het plangebied kunnen er nog wel ontginningssporen (vooral diepere greppels) vanaf de Late Middeleeuwen binnen het plangebied aanwezig zijn.

Op grond van de huidige actualisatie van het onderzoek uit 2009 wordt de aanbeveling uit het onderzoek van 2009 onderschreven, dat de kans laag wordt ingeschat dat binnen het plangebied nog (intacte) archeologische waarden aanwezig zijn en daarom geen archeologisch vervolgonderzoek wordt aanbevolen.